

Afrika'dan Hatıralar Avusturya'da Çiçek Açtı: 2023 Graz Afrika Edebiyatı Günlerinden Bir Demet

5-7 Mayıs 2023 tarihleri arasında, CHIALA Derneğinin katkılarıyla Graz; Avusturya'da Afrika Edebiyatına ev sahipliği yaptı. Chiala, Batı Kamerun'un Baham (Hom) dili konuşulan Bamiléké Bölgesinde insanların toplandığı ana meydan anlamına geliyor (Chia: yer / la: insan). Bu yıl tekrarlanan festivalde, küratörlüğü bu yılın Grazer Stadtschreiber ünvanı ve ödülü sahibi Abdelaziz Baraka Sakin, moderatörlüğü ise Viyana Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üy. Rémi Armand Tchokothe üstlendi. Etkinliklerde bir araya gelen diğer yazarlar ise: Leila Aboulela (Sudan/İskoçya), Ken Bugul (Senegal), Stella Gaitano (Güney Sudan/Almanya), Mihret Kebede (Etiyopya/Avusturya), Precious Chiebonam Nnebedum (Nijerya/Avusturya) ve Wilfried N'Sondé (Kongo Cumhuriyeti/Fransa) oldu.

Festival Cuma akşamı okuma ve spoken word performansıyla Kulturzentrum bei den Minoriten'de (Kultum) başladı. CHIALA idari yöneticisi Kamdem Mou Poh à Hom'un yaptığı açılış konuşması ardından Abdelaziz Baraka Sakin katılımcıları karşıladı. Hemen sonrasında ana etkinlik Wilfried N'Sondé'nin Fransızca'dan *Le Coeur des Enfants Léopards* (2007) okumasıyla başlamadan Rémi Tchokothe konuşmayı devraldı ve bu seneki festivalin sloganı olan "dil sınırları aşar" sözünü

detaylandırdı. Ardından Viyana Güzel Sanatlar Akademisi doktora öğrencisi Etiyopyalı şair ve sanatçı Mihret Kebede Amharca dilinde spoken word performansı sundu.

“Hepimiz deliliğe cesaret etmek zorundayız.” -Ken Bugul

Cumartesi sabahı Leila Aboulela üç saat boyunca alışılmışın dışında bir yaratıcı yazarlık atölyesi düzenledi. Precious Nnebedum da dahil olmak üzere katılımcılardan kendilerini tanıtmalarını istemek yerine, herkesi önce kısa bir egzersiz yapmaya davet ederek başladı: “Önce hikayenizi okuyun ve sonra bana kim olduğunuzu söyleyin”, dedi ve ekledi: “Genelde, başkaları yazılarınızı okuduğunda siz orada olmayacaksınız ve her şeyi açıklamaya imkanınız olmayacak”. Yazmanın okumaktan geldiğine ve yazarın eserin arkasında durduğuna inandığı için, katılımcılardan en sevdiği çocuk kitaplarından başlayarak okuma deneyimleri hakkında düşüncelerini ve yazmalarını istedi. Kısa bir molanın ardından, çalışmalar birbirinden farklı “ev” kavramları etrafında toplandı (fiziksel yer, kişi, kültür, dil, topluluk, inanç...). Leila, herkesi açıklamalarında net olmaya, kelimelerle resim çizmeye ve okura, eserde ayrıntılarla tutunabileceği bir dal uzatmaya teşvik etti - ki bu durum Pazar günkü okumasından da fark edilebildiği gibi, kendi yazım tekniğini muhteşem bir şekilde yansıtıyor.

Etkinlik Cumartesi öğleden itibaren Kunsthaus'ta devam etti. Sudan'da halen süren şiddetli çatışmanın kurbanlarını anmak için bir dakikalık saygı duruşunda bulunulmasının ardından Stella Gaitano, öyküsü “*Hurra, ich bin Tot!*”u (2014) okuyarak programı açtı. Öykü savaşta ölen bir karakterin etrafında şekilleniyor. Karakter ölmesine rağmen ölümünden sonra okurla iletişim kurmaya devam ediyor. Tıpkı bir cesedin dile geldiği ve savaşın şiddetini anlattığı Abdelaziz Baraka Sakin’in *Mind Schrödinger* (2022) oyunundaki gibi.

Yazma motivasyonu sorulduğunda, Stella Gaitano; “Sudan ve Güney Sudan’da yaşanan ve halen daha yaşanmaya devam eden olaylara insanların fikirlerini ve gözlerini açmak”, olduğunu söyledi. Kendisinin etkinlikte okunan öyküsü dokuz sene önce yazılmış olmasına rağmen şu anda her zamankinden daha geçerli olduğunu kanıtıyor. İnsanın yaratıcılığını yansıtan bir Sudan dili olan Juba Arabic ile yazılan öyküdeki olay örgüsünün amacı okuyucuyu sarsarak merhumla nasıl iletişime geçtiği sorusunu sormaktı. Stella Gaitano'nun okuması Dr. Ishraga Mustafa Hamid’in “*Gesichter der Donau*” (2014) kitabında yayınlanan “Krieg ist männlich” (Savaş Erildir) şiiri ve Svetlana Aleksiyeviç’in “Kadın Yok Savaşın Yüzünde” kitabını akıllara getirerek sohbeti zenginleştirdi. “Women Warriors of Peace” organizasyonunun bir parçası olan Ken Bugul ise dinleyicilere “barışın ne kadar hassas ve kırılgan” olduğunu hatırlattı. Ken Bugul konuşmaya “*Rivan ou le chemin de sable*” (1999) isimli romanından bir bölüm okuyarak devam etti ve tartışmayı “hepimizin deliliğe

cesaret etmek zorunda olduğunu” söyleyerek kapattı. Ken Bugul’e göre delilik, sorunun zaten ta kendisi olduğu için aynı zamanda birçok çözüme de sebep olabilir. Ancak bu delilik denen şey sadece pozitif amaçlı eylem için kullanılmalı. Ken Bugul için bir diğer önemli şey ise maneviyat. Kendisi, eğer dikkat edilirse maneviyatın rutin işlerde ve günlük eşyalarda bile fark edilebileceğini düşünüyor.

“Sudan bölündüğünde, göç etmeden yabancı oldum.”

Etkinliğin Cumartesi günü olan programı tüm yazarların katıldığı bir panel tartışması ile sona erdi. Rémi Tchokothé'nin ev sahipliği ve yönetiminde ilerleyen sohbet; “çeviri, dil, sessizlik ve yuva” gibi konulardaki görüş ve tecrübelerin çeşitliliğini ortaya çıkardı. Precious Nnebedum için dil, güvenli bir ortam yaratabilir ve anlam olarak güç ile umudu ifade ediyor. Stella Gaitano da konuya benzer bir şekilde yaklaştı. Gaitano için dil yaşamın özlerinden biri. Şöyle iletiyor: “İnsanlar gibi lisanlar da yok olmamak için beslenmeye ihtiyaç duyarlar.” Abdelaziz Baraka Sakin, dilin bir "işaretler sistemi" olduğunu ve sadece anlambilimsel anlayıştan daha fazlasını gerektiren pek çok farklı unsur içeren bir yapı olduğunu tanımlamakta. Sürekli sansüre uğrayan bir yazar olmasına rağmen, Sakin; bu durumun yazılarına etki etmediğini şöyle açıklıyor: “Yazarken her şeyi unutuyorum. İnançlarımı bile”. Mihret Kebede sessizliğin bir iletişim ve direniş aracı da olduğunu ilterek bir farkındalık yarattı, ancak sessizliğin bir engel ya da sansür aracı olarak da kullanılarak

bir manipölasyon aracına dönüşebileceğini belirtti. Wilfried N'Sondé'nin, dilin kullanımına dair daha pratik bir yaklaşımı var: "Dil, onu konuştuğum için bana ait, çünkü o his ve düşüncelerimi ifade ettiğim bir araç". Ken Bugul yazma eylemini sadece yazmak için yaptığını, hiçbir zaman yayınlanmak gibi bir kaygısının olmadığını belirtirken, Leila Aboulela ise öncelikle yayınlanmak ve insanlara ulaşmak için yazdığını açıkladı. Yazarlar, sömürge dillerini benimsemenin ve yeniden şekillendirmenin önemini vurgularken, Ken Bugul ise işi biraz aşırıya kaçırarak; "Fransızca'yı piç ediyorum", dedi. Bugul, klasik kalıplara ya da akademik Fransızcaya sıkı sıkı tutunmak yerine, Senegal dillerinin çeşitliliğinin yanında atmosferleri, sesleri ve ritimleri anımsayarak yazıyor. Yazarların çoğu diasporada yaşadığından dolayı, doğdukları ülkelerle olan ilişkilerinden de bahsettiler. Stella Gaitano, sürgünün vatansız olduğunu şu sözlerle ifade etti: "Sudan bölündüğünde, göç etmeden yabancı oldum".

"Aslanlar kendi hikayelerini anlatıncaya dek, onların hikayelerini avcılar anlatacak."

Tchokothe'nin deyimiyle Pazar günü festival, Kultum'da bir "sabah ayiniyle" sona erdi. Precious Nnebedum, *Birthmarks* (2022) isimli şiir kitabından "Ode To My 12 Year Old Self" adlı şiirini okuyarak başladı. Sonraki tartışma, insanların kendi hikayelerini anlatmalarına izin vermenin, onlar adına konuşmaktan daha önemli olduğu hakkında idi. Wilfried N'Sondé, kendi adına "iyi yazıldığı sürece hikayeyi kimin anlattığının bir önemi olmadığını" belirtirken, öte yandan Rémi Tchokothe, "aslanlar kendi hikayelerini anlatıncaya dek, onların hikayelerini avcılar anlatacak." sözünü hatırlatarak "sömürge kütüphanesini" (Mudimbe) aşmanın gerekliliğine vurgu yaptı. Leila Aboulela, 1881 yılının Nubia dağlarında geçen *River Spirit* (2023) adlı romanından bir alıntı okuyarak devam etti. 1987'de İskoçya'ya göç ettikten sonra doğup büyüdüğü Sudan'ı hatırlayarak yazmaya başlayan Aboulela, "Bugünün Sudan'ı hakkında yazmaktansa hatıralarda geriye gitmek daha kolay çünkü ben terk ettiğimden beri Sudan değişti", dedi. *Elswhere, Home* (2018) adlı kısa öykü koleksiyonuna atıfta bulunarak, psikolojik açıdan hiçbir zaman kendini kapatmadığını -ki bunun da yazımına yardımcı olduğunu itiraf etti. Bunun üzerine Nnebedum onunla aynı fikirde olduğunu ve yıllarca ne Nijerya'da ne de Avusturya'da kendini evinde hissetmediğinden bahsetti. Son olarak; "artık kabullendim ki, ev ya da yuva benim için bir yer olmaktan ziyade, bir kişi, Tanrı ya da inancım olabilir," dedi. Nnebedum etkinliği kendi şiirleri "B(L)ack to the Roots" ve "Creation's Song"un harikulade spoken word performanslarıyla kapadı.

Bu üç gün boyunca "Mapping "African-Diasporic" Literary Voices in the Austrian Cultural Scene" dersi kapsamında geziye katılan öğrenciler olarak Graz'ın gerçekten de "chiala"ya, dönüştüğünü, Avusturya'da Afrika Edebiyatının ana meydanı olduğunu gördük. Ya da Ngügi wa Thiong'o'nun *Re-membering Africa'sındaki* (2009) deyimiyle: hatıralar çiçek açtı. Ancak Afrika'daki sömürgeci

"Avrupalı" hatıraların yeşermesi yerine, "Afrikalı" hatıralar edebi biçimde Avrupa'nın kalbine giden yolu buldu. Son olarak, metinlerin Ninja Reichert tarafından Almancaya tercümelerinin okunması ve İngilizce-Almanca tercüman Julia Kölbl'in varlığı; canlı, çok kültürlü ve çok dilli alışverişe katkıda bulunarak etkinliğin sloganını doğruladı: "dil sınırları aşar".

Simone di Silvio, Agnes Zachhalmel, Katharina Geilersdorfer ve Julia Wachs'ın katkılarıyla,

Laura Kissler ve Anna Hell tarafından yazılmıştır.

Çeviri: M. Deniz Kanbalakoğlu

